

קול צופיין

קול צפֿיין נִשְׂאוֹ קול יַחֲדוֹ יִרְנְנוּ

759

תְּרוּמַת תְּשַׁע"ה הַשִּׁיעוּר הַשְּׁבוּעִי מִיִּסּוּדוֹ שֶׁל מֶרֶן הַרְאִשׁוֹן לְצִיּוֹן הַרְה"ג הַמְּקוּבֵּל הַאֵל-קִי הַרַב מֵרַדְכִי אֱלִיהוּ זְצוּק"ל

הַשִּׁיעוּר נִמְסַר עַ"י הַרְה"ג שְׂמוּאֵל אֱלִיהוּ הַרַב הַרְאִשִׁי שֶׁל צֶפֶת

אֲשֶׁר יִשְׁלְטוּ הַיְהוּדִים הַיָּמָה בְּשִׁנְאֵיהֶם

הַזֶּה הַפְּרִיעַ לִי מֵאֹד בְּתוֹךְ הַשְּׂדֵה, וְאַתָּה עוֹשֶׂה לִי טוֹבָה גְּדוּלָה שְׂאתָה מִפְּנֵי אֹתוֹ. קַח אֹתוֹ בְּחִינָם.

אַחַר כֵּךְ הַמֶּלֶךְ מֵתְּהַפֵּךְ לְהִיּוֹת שׁוֹנֵא הַמֶּן. הוּא מֵרְשָׁה לְאַסְתֵּר לְכַתּוּב לְכָל הָאוֹמוֹת שְׁעַם יִשְׂרָאֵל מִתְּכוּוֹן לְהַכּוֹת בְּאוֹיְבוֹ בְּדֶרֶךְ שֶׁחֲשָׁבוּ לַעֲשׂוֹת לוֹ: "אֲשֶׁר נָתַן הַמֶּלֶךְ לַיְהוּדִים אֲשֶׁר בְּכָל עִיר וְעִיר לְהַקְהֵל וְלַעֲמֹד עַל נַפְשָׁם לְהַשְׁמִיד וְלְהַרְגֵּם וְלֹאֲבֹד אֶת כָּל חַיִּל עִם וּמְדִינָה הַצָּרִים אִתָּם טָף וְנָשִׁים וְשִׁלְלָם לְבוֹז".

וְנִהְפֹךְ הוּא – פְּחָדָם עַל כָּל הָעַמִּים

הַשֵּׁלֵב הַרְאִשׁוֹן בְּמַהֲפָכָה שֶׁל הָעַמִּים מֵתְּחִיל בְּשִׂמְחָה. אַחַשְׁוֵרוּשׁ תּוֹלָה אֶת הַמֶּן עַל עֵץ גְּבוּה וְשׁוֹלַח אֶת הַכְּתָבִים לְכָל הָעוֹלָם, וְהַיְהוּדִים שִׂמְחִים שִׂמְחָה גְּדוּלָה. הַנִּיחָחוֹן עֲדִיין לֹא גִיעַ, אֲבָל הוּא מוֹרְגֵשׁ הֵיטֵב בְּאוֹרִי. "וּבְכָל מְדִינָה וּמְדִינָה וּבְכָל עִיר וְעִיר מְקוֹם אֲשֶׁר דָּבַר הַמֶּלֶךְ וְדָתוֹ מִגִּיעַ שְׂמִיחָה וְשִׂשׁוֹן לַיְהוּדִים מִשְׂתַּח וְיוֹם טוֹב. וְרַבִּים מֵעַמֵּי הָאָרֶץ מוֹתִינֵיהֶם כִּי נָפַל פַּחַד הַיְהוּדִים עֲלֵיהֶם" (אֶסְתֵּר ח יז).

אַחֲרֵי שֶׁהַיְהוּדִים מֵתְּאַרְגְּנִים לְמַלְחָמָה, הַתּוֹצֵאָה כָּבֵד בְּרוּרָה. "נִקְהָלוּ הַיְהוּדִים בְּעָרֵיהֶם בְּכָל מְדִינוֹת הַמֶּלֶךְ אַחַשְׁוֵרוּשׁ לְשַׁלַּח יָד בְּמִבְקָשֵׁי רְעוּתָם וְאִישׁ לֹא עָמַד לְפָנֵיהֶם כִּי נָפַל פְּחָדָם עַל כָּל הָעַמִּים" (אֶסְתֵּר ט ב). הַיְהוּדִים עוֹד לֹא הִכְרִיתוּ אֶת אוֹיְבֵיהֶם, וְכִבְּרָם מִפְּחָדִים מֵהֶם.

וְנִהְפֹךְ הוּא – מְנַשְׂאִים אֶת הַיְהוּדִים

הַשֵּׁלֵב הַבָּא הוּא כָּבֵד עֹמֵק יוֹתֵר. הַגּוֹיִים שֶׁנִּמְצְאִים בְּמִשְׁרָת חֲשׁוֹבוֹת מְבִינִים אֶת הַמִּשְׁמְעוֹת הַרוּחָנִית שֶׁל הַדְּבָרִים שְׁקוּרִים בְּעוֹלָם, וְהֵם מְנַשְׂאִים אֶת הַיְהוּדִים. הֵם עוֹשִׂים זֹאת עֲדִיין מִחֲמַת פַּחַד וְלֹא מִחֲמַת אַהֲבָה גְּדוּלָה, אֲבָל מִרוֹמָמִים. "וְכָל שְׂרָי הַמְּדִינוֹת וְהָאֲחַשְׁוֵרוּשִׁים וְהַפְּחָתִים וְעַשֵׂי הַמְּלָאכָה אֲשֶׁר לְמִלְכָּה מְנַשְׂאִים אֶת הַיְהוּדִים כִּי נָפַל פַּחַד מְרַדְכִי עֲלֵיהֶם" (אֶסְתֵּר פֶּרֶק ט ג).

וְנִהְפֹךְ הוּא

וְנִהְפֹךְ הוּא – מִשְׂנֵאָה לְאַהֲבָה

בִּימֵים אֵלּוּ אֲנוּ רוֹאִים גִּלּוּי אַנְטִישְׁמִיּוֹת בְּכָל הָעוֹלָם. בְּצֶרֶפֶת וּבְדַנְמָרְק, בְּאַנְגְלִיָּה וּבְדֵרוֹם אַמְרִיקָה, יְהוּדִים נִרְצָחִים עַל רַקַּע יְהוּדוּתָם. גַּם בְּרוֹסִיָּה וְגַם בְּמִקְוֵמוֹת אַחֲרִים יֵשׁ גִּלּוּי אַנְטִישְׁמִיּוֹת רַבִּים שֶׁמִּתְבַּטְּאִים בְּדִיּוּרִים אוֹ בְּמַעֲשִׂים. הָאֵם יֵשׁ דֶּרֶךְ לְהַפּוֹךְ אֶת הַשְּׂנֵאָה הַזֹּאת שֶׁל אוֹמוֹת הָעוֹלָם לְאַהֲבָה?

וְנִהְפֹךְ הוּא – בִּיחַס הָעַמִּים לְיִשְׂרָאֵל

אַחַד הַמַּהֲפָכִים הַחֲשׁוּבִים שֶׁקָּרוּ בְּחֹדֶשׁ אֲדָר הוּא בִּיחַס אוֹמוֹת הָעוֹלָם לְעַם יִשְׂרָאֵל. שְׁבַת־חִילָה הַסְּכִימוֹת הָאוֹמוֹת לְגוּזִירַת הַמֶּן "לְהַשְׁמִיד לְהַרְגֵּם וְלֹאֲבֹד אֶת כָּל הַיְהוּדִים". בְּלִי לְרַחֵם עַל נַעַר אוֹ עַל זָקֵן, עַל תִּינוּקוֹת אוֹ עַל נָשִׁים. לֹא הִיָּה אַחַד שֶׁקָּם וּמַחָה, וְלֹא הִיָּה מִי שֶׁחֲשַׁב שֶׁצָּרִיךְ לְהַעֲמִיד אֶת הַמֶּן לְדִין. לֹא מִיוֹעֲצֵי הַמֶּלֶךְ וְלֹא מִכָּל הָעַמִּים.

אַחֲרֵי הַמַּהֲפֵךְ הַיְהוּדִים הַשְּׂמִידוֹ, הִרְגוּ וְאִיבְדוּ 75,000 אִישׁ מִהַאוֹיְבִים שֶׁלָּהֶם בְּאוֹמוֹת הָעוֹלָם, וְרָאָה זֶה כְּפֶלֶא. בְּמִקּוֹם שֶׁתְּתוֹסֵף שְׂנֵאָה לְעַם יִשְׂרָאֵל, מֵתְּגַבֵּרַת הָעֵרֶכָה אֱלֵיהֶם. הַתְּבוֹנְנוֹת בְּפִסּוּקִים מִלְּמַדַּת שִׁישׁ בִּזְוֵה תְּהִלֶּיךָ.

וְנִהְפֹךְ הוּא – בִּיחַס הַמֶּלֶךְ לְיִשְׂרָאֵל

הַמַּהֲפֵךְ מֵתְּחִיל אֲצֵל הַמֶּלֶךְ, שֶׁהִיָּה בְּתַחֲלִילָה שׁוֹנֵא יִשְׂרָאֵל. חֲכִמֵּינוּ הַמִּשְׁתִּילוּ אֶת הַמֶּן וְאֶת אַחַשְׁוֵרוּשׁ לְשֵׁנֵי אַנְשִׁים שֶׁלְּכָל אַחַד מֵהֶם יֵשׁ שְׂדֵה, וְלְכָל אַחַד יֵשׁ מוֹשֶׁהוּ שֶׁמִּפְרִיעַ לוֹ בְּשֵׂדָה. "מִן־שֵׁל דְּאַחַשְׁוֵרוּשׁ וְהָקָו, לְמָה הַדְּבָר דּוּמָה? לְשֵׁנֵי בְּנֵי אֲדָם, אֶחָד יֵשׁ לוֹ תֵּל בְּשֵׂדָהוּ (עֵרִימַת עֵפֶר) וְאֶחָד יֵשׁ לוֹ חֵרִיץ בְּתוֹךְ שְׂדָהוּ (בּוֹר). אֲמַר בְּעַל הַתֵּל: מִי יִתֵּן לִי חֵרִיץ זֶה בְּדָמַי? וּבְעַל חֵרִיץ אוֹמֵר, מִי יִתֵּן לִי תֵּל זֶה בְּדָמַי? לְמִי נִדְּוֹגוּ (נִפְגְּשוּ) שְׂנֵיָהֶם. אֲמַר לוֹ בְּעַל הַחֵרִיץ לְבַעַל הַתֵּל, מִכּוֹר לִי תֵּלְךָ. אֲמַר לוֹ, הֲלוֹאִי, טוֹל אוֹתוֹ בְּחִנָּם". זֹאת הַסִּיבָה שֶׁבִּגְלַלָּהּ אוֹמֵר אַחַשְׁוֵרוּשׁ לְהַמְּן בְּלִי הַרְבֵּה וּיְכוּחִים: "הַכְּפָסָף נָתַן לָךְ וְהָעַם לְעֵשׂוֹת בּוֹ כְּטוֹב בְּעֵינֶיךָ". לֹא צָרִיךְ אֶת כֶּסֶף. תֵּל הָעֵפֶר

הַעֲלוֹן מוֹקְדֵשׁ לְעִלּוֹי נִשְׁמַת אוֹרִי שְׂרָגָא בֶן פִּנְיָה אוֹרְבַּךְ ז"ל, הַשֵּׁר לְאוֹרְחִים וְתוֹקִים שֶׁהֵלֶךְ הַשְּׁבוּעָה לְעוֹלָמוֹ. תְּנַצֵּב"ה.

וְנִהְפֹךְ הוּא – וְשָׁמְעוּ הוֹלֵךְ בְּכָל הַמְדִינֹת

בשלב השלישי העולם כולו מתחיל להכיר בגדולה של ישראל. זאת לא הכרה שמתרחשת ביום אחד, זו הכרה שהולכת וגדלה. "כי גדול מַרְדְּכִי בְּבֵית הַמֶּלֶךְ וְשָׁמְעוּ הוֹלֵךְ בְּכָל הַמְדִינֹת כִּי הָאִישׁ מַרְדְּכִי הוֹלֵךְ וְגָדוֹל" (אסתר ט ד). ההבטחות של ה' לאברהם "וְאֶעֱשֶׂה לְגוֹי גָדוֹל" וכן "וְנִבְרַכְנוּ בְּךָ כָּל מִשְׁפָּחַת הָאֲדָמָה" (בראשית יב) – מתקיימות שתיהן על-ידי מרדכי היהודי.

כשהן מתעלין, אף אני מתעלה

הגדולה הזאת היא קידוש ה' גדול. כך היה אצל כל האנשים הגדולים של עם ישראל. על יצחק נאמר: "וַיִּגְדַּל הָאִישׁ וַיֵּלֶךְ הַלֶּוֹךְ וַיִּגְדַּל עַד כִּי גַדַּל מֵאֲדָם" (בראשית כו יג). בגללו אבימלך מתהפך משנאה להערכה: "רָאוּ רְאִינִי כִּי הָיָה ה' עִמָּךְ".

במדרש נאמר כי הגדולה הזאת מביאה גדולה לה': "וכשהן מתעלין, אף אני מתעלה" (אגדת בראשית טד). מנלן? מדוד שנאמר בו: "וַיֵּלֶךְ דָּוִד הַלֶּוֹךְ וַיִּגְדַּל וְהוּא אֶלְמִי צְבָאוֹת עִמּוֹ", שכלל שהוא גדל כך גדל שם ה' צבאות עמו (שמואל ב ה י). לכן בכל קדיש אנחנו אומרים "תִּתְגַּדַּל וְיִתְקַדַּשׁ שְׁמֵהּ רַבָּא". מתי? כשהקב"ה ימליך את מלכותו ויצמיח את הישועה ויקרב את המשיח. המשיח הוא כמוֹבן משיח בן דוד, ישועת ישראל שהיא ישועת ה' ומלכות ישראל שהיא מלכות ה'.

החל רש והתגר בו מלְחָמָה ואולך אתכם קוממיות

ההתנהגות של מרדכי ואסתר אמורה ללמד אותנו איך להתייחס לאומות העולם שחפצות ברעתנו. האם להתכופף בפניהן, או להילחם בהן ולהתגרות בהן? האם יהודי צריך ללכת עם כיפה או להסתיר את יהדותו?

הגמרא (שבת מא ע"א) אומרת כי מי שמסתיר את היותו נימול, "כאילו כופר בביתו של אברהם אבינו". ומסביר רש"י כי זה נראה כאילו הוא מתבייש על היותו נימול (רק כשיש בעיית צניעות הוא צריך להסתיר את היותו נימול). משמע שאדם לא צריך להתבייש ביהדותו שלו. איננו רוצים לדון את אותם שסובלים בגולה, אלא לתת להם מעט כוח מדמותו של מרדכי היהודי ואחרים.

אנחנו רוצים גם לתת כוח ממקורותינו למנהיגי ישראל, שפעם אחר פעם צריכים לקבל החלטה האם להתכופף בפני האומות מטעם "לא להתגרות בגויים" או לעמוד מולן בקומה זקופה בבחינת "ואולך אתכם קוממיות".

ומרדכי לא יכרע ולא ישתחוה

התשובה לשאלה הזאת נמצאת בהתנהגות מרדכי במגילת אסתר. בפרק ג מתואר כי גזרת המן התעוררה בגלל מרדכי שלא הסכים לכרוע ולהשתחוות להמן: "ומרדכי לא יכרע ולא ישתחוה". המן מתרגז ומסית את אחשוורוש להשמיד את כל היהודים.

ההבנה הזאת הייתה ההבנה של רבים מעם ישראל. לפי הגמרא כך הבינה כנסת ישראל כולה. הבינה וטעתה. כך מספרת הגמרא במסכת מגילה (יב ע"ב) על "כנסת ישראל" שכעסה מאוד על מרדכי היהודי. ולא רק עליו כעסה, אלא גם על הוריו שילדו אותו, ואפילו על דוד המלך שלא הרג את שמעי בן גרא. שאילו הרג את שמעי לא היה נולד מרדכי היהודי שהביא על כנסת ישראל את הצרה הזאת.

ה"חתם סופר" כותב כי המגילה מספרת לנו שכלל ישראל טעה בזה. אחר

כך חזרו כל ישראל והודו למרדכי על פעלו. כי "ראו אח"כ כי משמיהו הסכימו על ידו. וגדולות ונפלאות עשה הקדוש ברוך הוא על ידו. אז הבינו כי אין להרהר אחר דברי חכמים כי את הכל עושים יפה בעתו וה' עמם. על כן 'הדר קבלוהו'" (שו"ת חת"ס חלק א, או"ח רח).

כשיש מצוות כיבוש – והתגר בו מלְחָמָה

גם בימינו יש אנשים שאומרים שאסור להתיישב בארץ ישראל, כיון שיש בזה התגרות בגויים. יש שאפילו הגדילו לעשות וקבעו לעצמם מצווה חשובה שבגללה מותר למסור חלקים מארץ ישראל לידי אומות העולם. אבל מו"ר הרב זצוק"ל חשב שאין לחשוש כלל, ומצווה להתיישב בכל מקום בלי חשש מה יאמרו הגויים.

האמת היא שאין לנו כל עניין להתגרות בגויים ולרבי אתם. להפך, אנחנו מתפללים עליהם "וְרוּחַ פְּנֵי תַבַּל וְשִׁבַע אֶת הָעוֹלָם כְּלוּ מִטּוֹבָךְ". ובזמן שבית המקדש היה קיים היינו מקריבים עליהם שבעים פרים בחג הסוכות. אבל בנושא של יישוב ארץ ישראל התורה מצווה במפורש להתגרות בהם. כך מצווה ה' למושה להתגרות בסיחון מלך האמורי: "קוּמוּ סַעֲוּ וְעַבְרוּ אֶת נַחַל אַרְנֹן רְאֵה נִתְּנִי בְיָדְךָ אֶת סִיחֹן מֶלֶךְ חֲשָׁבוֹן הָאֱמֹרִי וְאֶת אֶרְצוֹ חֲחַל רֶשֶׁת וְהִתְגַּר בּוֹ מִלְחָמָה" (דברים ב ד). ואע"פ שמדובר בארץ ישראל שמעבר לירדן, נצטווה משה להתגרות בסיחון.

אמנם במקום שאין בו מצוות כיבוש הארץ אסור להתגרות בהם. שכן נאמר במפורש לא להתגרות במואב: "וַיֹּאמֶר ה' אֵלַי אַל תִּצַּר אֶת מוֹאָב וְאַל תִּתְגַּר בָּם מִלְחָמָה כִּי לֹא אֶתֵּן לָךְ מֵאֶרְצוֹ יְרֵשָׁה". גם על עשו, אדום ושעיר נאמר: "אַל תִּתְגַּרוּ בָּם כִּי לֹא אֶתֵּן לָכֶם מֵאֶרְצָם עַד מִדְבַּר כָּף רִגְלִי". גם על בני עמון נאמר: "וְקִרְבַּת מוֹל בְּנֵי עַמּוֹן אַל תִּצַּרְם וְאַל תִּתְגַּר בָּם כִּי לֹא אֶתֵּן מֵאֶרְץ בְּנֵי עַמּוֹן לָךְ יְרֵשָׁה". ובכל העמים הללו נאמר הטעם במפורש בפסוק, לא נצטוונו לכבוש את ארצם (עד אחרית הימים). לכן את תתגרה בהם.

שמשון גיבור ה'

זאת הסיבה שבגללה יהושע מתגרה בתושבי יריחו במשך שבעה ימים, עם השופרות וההקפות סביב עירם. הוא מתכוון לכבוש את העיר. ההתגרות היא חלק משיבת רוחם של האויבים. כך גם שמשון מתגרה בפלישתים בדרכים יצירתיות: "וַיִּלְכֹּד שְׁמֶשׁוֹן וַיִּלְכֹּד שְׁלֹשׁ מֵאוֹת שְׁוֹעֵלִים וַיִּקַּח לְפָדִים וַיִּכְּן זָנָב אֶל זָנָב וַיִּשֶׂם לְפִד אֶחָד בֵּין שְׁנֵי הַזְּנוֹבוֹת בְּתֹנֶף; וַיִּבְעַר אֵשׁ בַּלְּפִידִים וַיִּשְׁלַח בְּקִמּוֹת פְּלִשְׁתִּים וַיִּבְעַר מִגְדִּישׁ וְעַד קָמָה וְעַד כְּרָם וְזֵית" (שופטים טו ד). הפלישתים רותחים (תרתי משמע). הם שורפים את אשתו באש, והוא

מכה אותם כנקמה אישית. הם מבינים כי הם לא יכולים לוודושים את הסגרתו מבני ישראל.

בני יהודה מסגירים אותו, שכן לדעתם הוא עבר על עבירה חמורה והתגרה באומות העולם. "הֲלֹא יָדַעְתָּ כִּי מוֹשְׁלִים בָּנוּ פְּלִשְׁתִּים וְזֶה זֹאת עֲשִׂיתָ לָנוּ". הוא משיב להם שלא מדובר בהתגרות באומות, אלא בסכסוך אישי – "וַיֹּאמֶר לָהֶם פֶּאֶשֶׁר עָשׂוּ לִי בְּן עֲשִׂיתִי לָהֶם" – אבל הם לא משתכנעים: "וַיֹּאמְרוּ לוֹ לְאֶסְרָךְ יִרְדְּנוּ לְתַתְּךָ בְּיַד פְּלִשְׁתִּים". הוא מסכים להסגרה אבל מבקש שלא יהודים יפגעו בו. "וַיֹּאמְרוּ לוֹ לֵאמֹר לֹא כִּי אֶסֶר נֶאֱסַרְךָ וְנִתְּנוּךָ בְּיָדָם וְהָמָּה לֹא נְמִיתְךָ וַיֹּאסְרוּהוּ בְּשֵׁנִים עֲבֹתִים חֲדָשִׁים וַיַּעֲלוּהוּ מִן הַסֶּלַע". ה' עוזר לשמשון ולא לבני יהודה. הוא כאילו פוסק לנו שאין איסור להתגרות באומות. "הוא בא עד לחי ופלשתים הריעו לקראתו ותצלח עליו רוח ה' ותהינה העבתיים אשר על ורועותיו פפשתים אשר בערו באש ויפסו אסוריו מעל ידיו: וימצא לחי חמור טריה וישלח ידו ויקחה ויד בה אלקי איש". אחר כך ה' בורא במיוחד בשבילו מעיין בתוך הלחי שבה הוא הכה את הפלישתים, "וישפט את ישראל בימי פלשתים עשרים שנה".

האדם לא צריך להתחשב במה שיאמרו הגויים או הליצינים. אדם צריך לפעול במאור פנים כמו אברהם אבינו, לעשות את מה שציווהו ה'. בסופו של דבר סוף הכבוד לבוא

אברהם אבינו מל את בנו – בַּעֲצֵם הַיּוֹם הַזֶּה

התורה מעידה על אברהם שהוא עשה את ברית המילה "בַּעֲצֵם הַיּוֹם הַזֶּה", כלומר באמצע היום ובפרהסיה גדולה. גם אז היו ליצינים שאמרו שברית מילה זה לא מוסרי. זה לא אסטטי. הם הקימו בוודאי את "אגודת הערלים נגד ברית המילה". הם איימו שאם אברהם ימול את בנו, הם יפעלו באלימות למנוע את האלימות שלו. הכול בשם האהבה והרגישות וההומניות.

היו כאלה שאמרו לאברהם: למה לך לעשות את זה בפרהסיה? תעשה את זה בשקט, בצנעה, בשעת בוקר. למה להתגרות באומות העולם? אבל אברהם חשב שזה חילול ה' להסתתר בעת שעושים מצווה. הוא קרא בשם ה' בכל עת ובכל מקום ולא חשש, למרות שניסו להפריע לו. גם עכשיו הוא לא מסתיר את דבר ה' ומל את בנו באמצעו של יום לעיני כל העולם. הוא לא חושש מהתגרות באומות העולם.

נה, יציאת מצרים, ומשה – בַּעֲצֵם הַיּוֹם הַזֶּה

גם על נח נאמר: "בַּעֲצֵם הַיּוֹם הַזֶּה בָּא נֹחַ וְשֵׁם יָחֶם וַיִּפֹּת בְּנֵי נֹחַ וְאִשְׁתׁי נָח וּשְׁלֵשֶׁת נָשִׁי בְּנֵי אֶתָּם אֵל הַתְּבָה". וביציאת מצרים נאמר שלוש פעמים: "וּשְׁמַרְתֶּם אֶת הַמִּצְוֹת כִּי בַּעֲצֵם הַיּוֹם הַזֶּה הוֹצֵאתִי אֶת צְבָאוֹתֵיכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם" (שמות יב, יז מא נא).

בפטירת משה נאמר "בַּעֲצֵם הַיּוֹם הַזֶּה" (דברים לב מח), ומסביר שם רש"י כי "בג' מקומות נאמר 'בעצם היום הזה'. נאמר בנח בַּעֲצֵם הַיּוֹם הַזֶּה בָּא נֹחַ וּגו' במראית אורו של יום. לפי שהיו בני דורו אומרים בכך וכך: אם אנו מרגישים בו, אין אנו מניחין אותו ליכנס בתיבה. ולא עוד אלא אנו נוטלין כשילין וקרדומות ומבקעין את התיבה. אמר הקב"ה: הריני מכניסו בחצי היום וכל מי שיש בידו כח למחות יבא וימחה." במצרים נאמר בַּעֲצֵם הַיּוֹם הַזֶּה הוֹצֵאתִי אֶת צְבָאוֹתֵיכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם (שמות פרק יז יז מא נא). לפי שהיו מצריים אומרים בכך וכך: אם אנו מרגישים בהם אין אנו מניחין אותן לצאת. ולא עוד אלא אנו נוטלין סייפות וכלי זיין והורגין להם. אמר הקב"ה הריני מוציאן בחצי היום וכל מי שיש בו כח למחות יבא וימחה.

"אף כאן במיתתו של משה נאמר בַּעֲצֵם הַיּוֹם הַזֶּה לפי שהיו ישראל אומרים בכך וכך: אם אנו מרגישים בו אין אנו מניחין אותו. אדם שהוציאנו ממצרים וקרע לנו את הים והוריד לנו את המן והגיז לנו את השליו והעלה לנו את הבאר ונתן לנו את התורה אין אנו מניחין אותו. אמר הקב"ה הריני מכניסו בחצי היום וכו'".

אף כאן אנו רואים שהאדם לא צריך להתחשב במה שיאמרו הגויים או הליצינים. אדם צריך לפעול במאור פנים כמו אברהם אבינו, לעשות את מה שציווהו ה'. בסופו של דבר סוף הכבוד לבוא.

מִתֵּר לְהַתְּגָרוֹת בְּרִשְׁעִים בְּעוֹלָם הַזֶּה

שְׁלֵא יִמְרְדוּ בְּאֲמוֹת הָעוֹלָם

יש אומרים שאפשר ללמוד מהגמרא בכתובות (קיא) כי אסור להתגרות בגויים. הגמרא שם שואלת על שלושה פסוקים שונים בהם נאמר "השבעתי אתכן בנות ירושלים... אם תעירו ואם תעוררו את האהבה עד שתחפץ" (שיר השירים ב ז ג ח ד). "שֵׁלֶשׁ שְׁבוּעוֹת הִלְלוּ לְמָה? אַחַת, שְׁלֵא יַעֲלֶה יִשְׂרָאֵל בְּחוּמָה, וְאַחַת, שֶׁהַשְּׂבִיעַ הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת יִשְׂרָאֵל שְׁלֵא יִמְרְדוּ בְּאֲמוֹת הָעוֹלָם, וְאַחַת, שֶׁהַשְּׂבִיעַ הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת אֲמוֹת

העולם, שְׁלֵא יִשְׁתַּעֲבְדוּ בְּהֵן בְּיִשְׂרָאֵל יוֹתֵר מִדְּאִי".

אם כן, איך שמשון מתגרה באומות? איך מרדכי מתגרה בהמן? צריך לדייק ולראות שלא כתוב לא להתגרות, אלא לא למרוד. כשאתה נמצא בגלות, במדינת גויים, אל תארגן מרידות בהם כמו שעשו יהודים במהפכה הקומוניסטית ברוסיה. אבל אי-אפשר ללמוד מכאן איסור על מה שהתורה אומרת במפורש שמוותר וצריך.

עוֹבֵי תוֹרָה יְהַלְלוּ רִשְׁעִי, וְשִׁמְרֵי תוֹרָה יִתְגָּרוּ בָּם

כך אומרת הגמרא במסכת ברכות (ז ע"א): "וְאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן מִשּׁוֹם רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן יוֹחָאי, מִתֵּר לְהַתְּגָרוֹת בְּרִשְׁעִים בְּעוֹלָם הַזֶּה, שְׁנֶאֱמַר: 'עוֹבֵי תוֹרָה יְהַלְלוּ רִשְׁעִי, וְשִׁמְרֵי תוֹרָה יִתְגָּרוּ בָּם' (משלי חח). תַּנְיָא נְמִי הֲכִי, רַבִּי דֹּסְתָאֵי בַר מִתָּן אֹמַר, מִתֵּר לְהַתְּגָרוֹת בְּרִשְׁעִים בְּעוֹלָם הַזֶּה, שְׁנֶאֱמַר, 'עוֹבֵי תוֹרָה יְהַלְלוּ רִשְׁעִי' [וגו']. וְאִם לְחַשְׁךְ אֲדָם לֹמֵר, וְהִפְתִּיב, (תהלים לו) 'לְדוֹד, אֵל תִּתְחַר בְּמִרְעִים, אֵל תִּקְנָא בְּעֵשִׂי עוֹלָה', אָמַר לוֹ, מִי שְׁלָבוּ נִקְפוּ אֹמַר כֵּן. אֲלֵא 'אֵל תִּתְחַר בְּמִרְעִים' - לְהִיּוֹת כְּמִרְעִים, 'וְאֵל תִּקְנָא בְּעֵשִׂי עוֹלָה' - לְהִיּוֹת כְּעוֹשֵׂי עוֹלָה".

רִשְׁעִי שֶׁהִשְׁעָה מִשְׁחָקָת לּוֹ, אֵל תִּתְגַּרָּה לוֹ

הגמרא מקשה מדברי רבי יצחק שאמר: "אם ראינו רשע שֶׁהִשְׁעָה מִשְׁחָקָת לּוֹ, אֵל תִּתְגַּרָּה לוֹ, אֵל תִּתְגַּרָּה לוֹ". איך זה שרבי יצחק חולק על רשב"י? אלא משיבה הגמרא שלוש תשובות: "לֵא קִשְׂיָא, הָא בְּמִילֵי דִידֵיהּ, הָא בְּמִילֵי דְשִׁמְיָא". בדברי שמים - תתגרה בו, בדברי עצמו - אל תתגרה בו.

"וְאִי בְּעֵית אִימָא, הָא וְהָא בְּמִילֵי דְשִׁמְיָא, וְלֵא קִשְׂיָא, הָא בְּרִשְׁעִי שֶׁהִשְׁעָה מִשְׁחָקָת לּוֹ, הָא בְּרִשְׁעִי שְׁאִין הִשְׁעָה מִשְׁחָקָת לּוֹ". אפילו בדברי שמים לא מתגרים ברשע שהשעה משחקת לו. "וְאִי בְּעֵית אִימָא, הָא וְהָא בְּרִשְׁעִי שֶׁהִשְׁעָה מִשְׁחָקָת לּוֹ, וְלֵא קִשְׂיָא, הָא בְּצַדִּיק גְּמוּר, הָא בְּצַדִּיק שְׁאִינוּ גְּמוּר". רק לצדיק גמור מותר להתגרות ברשעים בעולם הזה. והדבר האחרון הוא "וְאִי בְּעֵית אִימָא, שְׁעָה מִשְׁחָקָת לּוֹ שְׁאִנִּי". כביכול שום אדם לא יכול להתגרות ברשע שהשעה משחקת לו. אפילו צדיק גמור.

בוודאי התירוץ האחרון לא נפסק להלכה, שהרי מרדכי התגרה בהמן שהיה "רשע שהשעה משחקת לו". אם נאמר שהתירוץ השלישי נפסק להלכה, שרק לצדיק גמור מותר להתגרות ברשעים שהשעה משחקת להם, מדוע אומר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחאי שמתיר להתגרות בְּרִשְׁעִים בְּעוֹלָם הַזֶּה? למה הוא לא סייג את דבריו לאנשים מאוד מיוחדים, מתי מעט, שנחשבים לצדיקים גמורים? מהסיפור הבא נלמד מה נפסק להלכה.

אֲחִינוּ אֶתָּה!?

הגמרא מספרת על אַגְרִיפַּס הַמֶּלֶךְ שהיה במעמד "הקהל" וקיבל את ספר התורה "וְקָרָא עֹמֵד, וְשִׁבְחוּהוּ תַּכְמִּים. וְכִשְׁהִגִּיעַ אֶצְל (שם יז) 'לֹא תוּכַל לָתֵת עֲלֶיךָ אִישׁ נְכָרִי אֲשֶׁר לֹא אֶחָיִךְ הוּא', וְלָגוּ עֵינָיו דְּמַעוֹת, אָמְרוּ לוֹ, לֹא תִתְיָרָא, אַגְרִיפַּס הַמֶּלֶךְ, אֲחִינוּ אֶתָּה, אֲחִינוּ אֶתָּה" (סוטה מא).

הגמרא אומרת שזאת הייתה חנופה גמורה. "תנא משמיה דרבי נתן. באותה שעה נתחייבו שונאי ישראל כליה שהחניפו לו לאגריפס" (סוטה מא ע"ב). ובגמרא ירושלמי (סוטה לג ע"ב) "תני רבי חנינה בן גמליאל אומר: הרבה חללים נפלו באותו היום שהחניפו לו".

ובתוספות שם כתבו: "וזהו היתה החנופה שמלך בזרוע שלא כדן תורה והודו לו והחזיקו בכך. נהי שלא יוכלו למחות, היה להן לשתוק ולא להתחזקו. וזהו עונש החנופה בדבר עבירה שמחניף לחבירו מחמת יראתו מפניו ואינו חושש על יראת הקב"ה. ועושה עין שלמעלה כאילו אינה רואה" (כ"ט מותר זמנית להחניף כדי להציל ממוות ודאי. נדרים כב. והביאו 'מגן אברהם' סימן קנו).

אנחנו רוצים לתת כוח ממקורותינו למנהיגי ישראל, שפעם אחר פעם צריכים לקבל החלטה האם להתכופף בפני האומות מטעם "לא להתגרות בגויים" או לעמוד מולן בקומה זקופה בבחינת "ואולך אתכם קוממות"

מי שממונה - חייב למחות גם ברשעים

ה"מאירי" כותב כי מי שממונה על כך לא יכול לא למחות ברשע שהשעה משחקת לו. "תלמיד חנם שבידו למחות ראוי שירגיש וישגיח בעניני העיר ואם ראה רשע בתקפו שהוא פורץ גדר המצות ופורק עולן מעליו ראוי לו להתגרות בו ואל יחוש לנזק או להפסד. ומ"מ כל שהוא מחמת תביעות ודברים שלא מן הדת - לתרחק ממנו כמה שיוכל ואל יתגרה בו כלל. שלפעמים הצלחה גוברת ברשעים עד שפרגוד הצדיק ננעל מפניהם" (ברכות ז ע"ב).

כן כתב גם בשו"ת "מכתם לדוד" (חלק יורה דעה סימן מז): "אף על גב דבפ"ק דברכות מסיק בש"מ בחדא שינויא דכל שהשעה משחקת לו אין להתגרות בו אפי' במילי דשמיא. מכל מקום ודאי דמי שהוטל עליו להיות רב על הצבור שאני, דאדעתא דהכי הוקם על".

מגביהין קולן כדי שישמעו בייחוסין

מרון הרב זצ"ל היה מביא את דברי הגמרא במנחות (סה ע"א): "כיצד היו עושים. שלוחי בית דין יוצאים מערב יום טוב, ועושין אותו פריכות בפתקין לקרקע, כדי שיהא נוח לקצור. וכל העירות הסמוכות לשם, מתפנסות לשם, כדי שיהא נקצר בעסק גדול. כיון שחשקה, אומר להם, בא השמש, אומרים הין. בא השמש, אומרים הין. מגל זז, אומרים הין. מגל זז, אומרים הין. קפה זז, אומרים הין. קפה זז, אומרים הין. בשבת אומר להם, שבת זז, אומרים הין. שבת זז, אומרים הין. אקצור, והם אומרים לו קצור. אקצור, והם אומרים לו קצור. שלש פעמים על כל דבר ודבר, והם אומרים לו הין, הין, הין. וכל כך למה, מפני הפיתוסים, שהיו אומרים, אין קצירת העמר במוצאי יום טוב".

ומסביר רש"י מהו "מפני הבייחוסים" - "שאומרים אין קצירת העומר במוצאי יו"ט אלא במוצאי שבת כדמפרש בגמרא, לפיכך הקוצרים מגביהין קולן כדי שישמעו בייחוסין להוציא מלבן". וכן הגמרא מביאה בכמה מקומות שהיו עושים דווקא בקול גדול "להוציא מלבן של צדוקין" (למשל יומא ב ע"א).

מפני דרכי שלום

ואל תקשה ותאמר שמפני דרכי שלום התירו לעבור על מצווה מהתורה או לעבור עבירה. שהרי הגמרא אמרה מהם הדברים שמוותרים מפני דרכי שלום: "אין מחזין ביד עניי נכרים בלקט בשכחה ובפאה מפני דרכי שלום: תנו רבנן מפרנסים עניי נכרים עם עניי ישראל ומבקרין חולי נכרים עם חולי ישראל וקוברין מתי נכרים עם מתי ישראל מפני דרכי שלום" (גיטין דף סא ע"א) לא לבטל מצוות ח"ו בגללם.

והיה רצון שנוכה ויתקיים בנו בפרק "למנצח על אילת השחר" (התלה כב), הרומז לאסתר המלכה, "אָרְזוּ וְשָׁבוּ אֵל ה' כָּל אֶפְסֵי אֶרֶץ, וְיִשְׁתַּחֲווּ לִפְנֵיךָ כָּל מְשֻׁפְחוֹת גּוֹיִם: כִּי לֹה' הַפְּלוּכָה וּמִשָּׁל בְּגוֹיִם". אמן ואמן.

סיפורים על הרב זצ"ל

הבבא סאלי בוחר במרצ

סיפר הרב זצ"ל: פעם הייתי בסעודת מצווה של הבבא סאלי זיע"א בנתיבות, ובין המשתתפים היה חבר מועצת העיר מטעם מרצ. היו שם כמה אנשים שחשבו שזה לא ראוי שמישהו כזה ישב בסעודת מצווה עם הבבא סאלי, וכיוון שישבתי לידו בראש השולחן הם פנו אלי וביקשו שאגיד לבבא סאלי להורות לאיש הזה לעזוב את המקום. עשיתי עצמי כאילו אני לא מבין את בקשתם, והם התייאשו ממני ופנו לבבא סאלי עצמו. אבל גם הוא עשה עצמו כאילו הוא לא מבין מה הם רוצים ממנו. ה"צדיקים" הללו התייאשו וישבו במקומם, תוך שהם מקפידים על חילול ה' שנעשה במקום לפי דעתם.

בין לבין לקח הבבא סאלי לידיו בקבוק עראק ושאל: מי ישקה אותנו בשמחה זו? הנוכחים הביטו כה וכה, סקרנים לראות מי יזכה בזכות זו. כעבור כמה דקות שאל הבבא סאלי: האם יש פה אחד בשם אלבז? חיפשו ומצאו שאין בסעודה זו אדם בשם אלבז, אלא אותו אחד שביקשו לגרשו. אבל הוא התבייש לגשת. אחרי שהבבא סאלי חזר על בקשתו שוב ושוב, דחפו אותו אנשים שילך לבבא סאלי. הוא ניגש בבושת פנים אל הרב ואמר: לי קוראים אלבז.

הבבא סאלי כופף את ראשו של אלבז ביני לבינו ואמר לו: אתה יודע ששם המשפחה שלנו היה אלבז לפני שהיה אבוחצירא. אתה משלנו. אותו אדם היה נרגש מאוד מדבריו של הרב, ובידיים רועדות השקה את כל הנוכחים, כולל אותם "צדיקים" שתמחו על התנהגותו של הבבא סאלי.

באותה שבת התפלאו כולם לראות את אותו אלבז הולך לבית הכנסת כשהוא עטוף בטלית. כולם ראו איך מקרבים באהבה. (קטע מתוך ספר שיצא בקרוב על הבבא סאלי זיע"א. מי שמכיר סיפורים על הבבא סאלי מוזמן לכתוב אלינו shlomit14@013net.net)

תשובה כהלכה

לא קסא בישראל. האם יש בעיה בקסמים לילדים? האם צריך למנוע מהם לקנות ערכת קסמים? כל עוד הילד מבין שמדובר בזריזות ידיים ובאביזרים מיוחדים, זה מותר.

חשק פנימי. כיצד יוכל האדם לדעת על עצמו שהוא ראוי ללמוד פנימיות התורה? א. חשקה נפשו. ב. זה מקרב אותו לה' ונותן לו חשק ואור בעבודת ה'. ג. מידות טובות (או שהוא בתהליך של עבודת המידות). ד. כולם בדור הזה צריכים ללמוד, השאלה היא כמה אחוזים מהיום.

אנצ'ית לנהניס. האם מותר ללמוד לאנגלית בשבת? מותר ללמוד לאנגלית בשבת אם נהנים מזה. בכל מקרה, לא להתעסק בזה כל השבת.

לימוד משניות

לעילוי נשמת הנפטרים ולהבדיל להצלחת החיים לברכה, פרנסה, רפואה וזיווג הגון - רבים נושעו **המשניות ילמדו ע"י אברך ישיבת אורות האר"י בראשות הרב עזרא שיינברג** ניתן לשלם מכספי מעשרות ומתנות לאביונים **054-6368848**

הנכם מוזמנים להצטרף לישיבה הקטנה בכוכב השחר

"ארחות מרדכי"

לאורו של מרן זצוק"ל

ובעידודו של הרה"ג **שמואל אליהו** שליט"א
■ תכנית לימודים מקיפה בגמרא, תנ"ך, משנה, הלכה אמונה וחסידות
■ פעילות חברתית, חוגים וטיולים ■ אפשרות לבגרות בשנה האחרונה
תלמידי כיתות ט', י' מוזמנים להצטרף!
לפרטים בשעות הבוקר - 029400473
בשעות הערב - הרב בני 058-4004971

חוברת הלכות פורים ע"פ פסקי מרן הראשלי"צ הרה"ג מרדכי אליהו זצוק"ל עם מגילת אסתר ופירושי רש"י
מבצע מיוחד למוזמנים מעל 50 חוברות **052-7710987**

להזכרת שמות יקירכם בעלון
לע"נ / לרפואה / לזיווג - 050-6000417

לשכת הרב
שמואל אליהו

המעוניינים לקבל את העלון במייל או מידע על שיעורים נא לשלוח
פרטים במייל harav52@gmail.com או sms 058-5200020

האחים דויטש
תעשיות טקסטיל
איזור התעשייה קרית מלאכי

קונדיטוריה
האחים עיני
בני ברק. כשרות למהדרין
איכות ועבודה עברית

בית הדין לדיני ממונות
"דרכי הוראה"
בבית המדרש של מרן הראשלי"צ זצוק"ל
טל. 02-6514399 פקס. 02-6536842

הפצת "קול צופיר"
הפצה שבועית של
עלוני פרשת שבוע
לבתי כנסת
בכל רחבי הארץ
יוסי בן-הדוד 03-6106329
0352898518@gmail.com

שיווק עופות בכשרות מהודרת
עם כל החומרות וההידורים של
בד"ץ "דרכי הוראה"
מיסוד של מרן הרה"ג **מרדכי אליהו** זצוק"ל
באצט"ו מרן הרה"ג **יוסף אליהו** פרי"א
ובסיקור מרן הרה"ג **"דרכי הוראה לרבנים"**
טל. 058-6316969 15-995-995-79